

Om Kartoflers Opfodring til Husdyrene.

Da denne velsignede Rodfrugts Dyrkning nu alt mere og mere udbreder sig, og mange kunne have Lust til at anvende den som Foder for Sviin, Køer, Heste og Faar, samt Fjedgræ; saa vil jeg her kortelig anføre, hvad Erfaring har lært mig som bedst herude.

1) Svinene æde dem snart raa med Begjerslighed, men deres Tænder vorde ømme, ligerviis som naar Mennesket spiser for mange Ubler. Til at fede Sviin med maae de nødvendig koges, og bedst er det at de revne og ligesom mases. Skulde de engang imellem ikke ædes reent op, da maae Truget renses vel; saa kan man og komme lidt Snørlage eller en Haandsfuld Salt i Karret. — Det gaaer hermed som med anden Fodning. Reenslighed i Trug og Veie, samt at de faae rundelig men ikke til Overflod, dette fæder bedst. Til Leve-Sviin giver jeg dem raa, og det een Gang om Dagen i Gaarden paa en reen Plads; de 2 andre give Foder med samme om Dagen, men om Aftenen, naar denne gaves hele Kartofler, lagdes nogle Haandsfulde skyllede og skaarne Kartofler

Gange, de fodres, faae de Avner kogte med Af-
fald fra Laden, samt det fletteste avneblændte
Korn. Spergel og Boghvede-Avner æde de med
Begjerlighed; gode friske Rug-Avner ligeledes;
Byg-Avner due ikke; Havre-Avner ere maadelige
og anvendes bedre til Hestene.

2) Kær og andet Hornqvæg vænnes til at
æde Kartoflerne ved ikke at byde dem Foder en heel
Dag og kun en liden Givt om Aftenen i For-
veien. Derpaa fyller de vel rene, skjæres itu
enten med Knive eller med en Maskine, ikke i alt
for store Stykker, omtrent som store Nødder.
Krybben renses vel og hver Ko forelægges nu $\frac{1}{2}$
Skjeppe; sædvanligt ere de opædte næste Morgen.
En Gang til skjærer man dem itu; siden fyller
de blot et Par Gange, og naar Dvæget er graadigt
efter samme, behøve de ei længere at fyller, men
bør sælles i et Avnesold*), at Jorden kan gaae
igjennem. Mellem mange Snefe har kun en Ko
haardnakket vægret sig for mig ved dette Kartof-
fel-Tractement. Efter 7 Dages Halb-Sultekuur
blev jeg dog først kjed af Kuren. Hun blev prø-
vet paa mange Maader: med iblandet Grønkaal,
med at putte hende Kartoffelskiver i Munden o. s. v.
Alt forgjæves. Dmsider satte jeg hende i Baas
til en af de graadigste Kartoffelædere, lod hende

*) Her i Eggen renses de aldeles ikke; hvilket ogsaa
blev for vidtløftigt i det Store. Vi skjære dem et
heller meer i Stykker. J. C. Dr.

for den Kræbne. Efter nogle Dage aad hun dem da ligesaa graadigt som de andre.

3) Hestene ere af de vanskeligste Dyr at bringe Smag paa Kartofler. Herom vidner end mere Hr. Pastor Rønnes os fortalte Exempel i landoekonomiske Tidenders 8de Binds 1ste Hefte og Hr. Fr. Hochs Beretning i samme Tidenders 3die B. 1ste Hefte. Saaledes som neden staaer har jeg i denne Vinter tilvant 16 Heste at æde Kartofler uden at sulte dem dertil, hvilket ikke lod sig gøre hos mig, da de til Datum have været brugte til strængt Arbeide.

Jeg lader Kartoflerne skille meget rene, derefter skjære itu paa en dertil indrettet Maskine. Denne skjærer dem i store flade Skiver $\frac{1}{2}$ Tomme tykke. Disse ituskaarne kommes i en Kaalbøtte og skjæres der noget finere af et Kaal:Es. Jeg tager da ligesaa stor en Deel Grønkaal med den halve Stok ved, skjærer disse med Kaal:Es og blander dem med Kartoflerne. Naar Hestene om Middagen ere komne fra Arbeide, finde de i Krybberne nogle Haandsfulde af denne Blanding omrørt med Hakkelse og lidt Rugmeel. I Almindelighed æde de det strax; hvis ikke, da forskaances de for Estermiddags Arbeide, faae ikke andet Foder, men naar Karlen giver de andre, giver han og disse, for at forfriske Foderet, en Haandsfuld Hakkelse vel omrørt mellem det, de allerede have. Naar de 3 Gange have faaet af denne Blanding, og æde 4de Binds 3die Hefte.

teent op, da gives dem lidt efter lidt mindre af Raal imellem, tilsidst slet intet. Rugmeel bruges kun de 2 første Gange. Tre Hestene i 4 til 5 Dage vante til at æde Kartoflerne smaaskaarne, da giver jeg dem smaa Portioner af disse, ligesaa grove som de komme fra Maskinen, blande disse med lidt Hakkelse, og tilsidst slet ikke. Jeg fodrer nu disse med Kartofler i 2 Givter, og giver omtrent $\frac{1}{2}$ Skpe. i hver Givt, den ene om Middagen, den anden om Aftenen. Saaledes ynder jeg det bedre, end at blande dem med Hakkelsen. Ligesaa anseer jeg det bedst, at vedblive med Skjæringen, endstjøndt de tilvante Heste æde ogsaa de skyllede hele Kartofler med Begjerlighed, men deres Kjæber ville vel trættes herved, og Tænderne vorde mere ømme.

4) Faarene bydes, naar de skulde værnes, intet Foder om Morgenen; Kartoflerne fylles rene, skjæres i Stykker af en Nøds Størrelse; om Middagen bydes disse i rene Krybber med paastrøet Rugmeel. De maae gives saa vidt fordeelte at alle Faarene kunne komme til dem. Eædvandlig æde de dem inden Aften. I ethvert Tilfælde faae de en god Givt Høe. Næste Dag gjentages Forsøget. Tredie Dag ligeledes, siden behøves ikke at paastrøe Rugmeel eller skjære dem finere end Maskinen skjær dem. De æde dem med stor Begjerlighed. Hos mig faae de kun en Givt om Dagen, det er om Middagen. Forre-

ften 2 Sivter Hør, en Sivt Rug Rivelse. Jeg vedbliver at toe og skære som med Maskinen, endskøndt de ogsaa æde de utoede hele Kartofler, men jeg ynder ikke at faarene faae den Mængde Sand i sig, som hænger ved Kartoflerne om de endog sælbes.

Lam æde dem mindre begjerligt i Førstningen, ventelig ere deres Tænder for svage. Ere der nogle blandt disse eller faarene, som ikke fare til Krybberne naar Kartoflerne fremlægges, da tager man disse fra og ombeler dem i Afslukker, som man gjerne har til Læmmesaar, og der holder Opsigt med dem, eller gjentager Sultecuren; de, som ere fuldvante, lades nu ud, og kun de fræsnere holdes tilbage.

5) Sjederkræet æder dem raa og kogte, især sluge Wenderne og Kalkunerne dem med Begjerlighed. At fede Gæs med dem, har jeg prøvet flere Aar, men ynder det ikke, de trives 3 Gange saa hurtigt og bedre ved Havre. Til Fodning for disse maae de koges og knuses.

Hertil føies følgende Bemærkninger:

a) Sviin, som fedes, kunne gives velkogte Kartofler uden anden Føde.

Hornqæget bør ikke fodres eller fedes med raae Kartofler allene, de faae derved et Durkløb, som ikke er dem tjenligt. At koge dem, medfører vel megen Umage, og koster Ildbrændsel; i det Store var det ogsaa uudførligt. Det

Hornqvæg, som fødes, faaer en Givt daglig og dette er om Aftenen en Skp. til hvert fuldvorent Hoved. De, som fedes, faae 2 Givter om Middagen efter Vand, een om Aftenen, hvert Kreatur 3 Skpr. om Dagen, hertil Rug-Rivelse og en Givt Høe.

- b) Ja, det var jo en skrækkelig Hob Kartofler, der medgaaer til at fede een Ko med! naar den nu skal staae i 8 Uger, bliver dette jo 21 Tønder? Rigtigt, men en saadan Ko, som før var ganske mager, giver da og sine 3 Eyd. Talg, har intet Korn kostet, og har givet os en Gjødning af fjelden Værd. Overalt maa Landmanden ikke regne hvad han kan faae for en enkelt Tønde Kartofler om han sælger dem. Han bør stedse have det for Øje, at han paa ligestort Jordsmøn intet avler, hvormed han saalænge og saagodt kan fodre og fede sine Creature, som med Kartofler, samt at intet Jordsmøns Køl giver ham saamegen Gjødning, som Kartoffelstykket. Gives der et non plus ultra i Ugerbruget, da er det vist nok Kartoflers og andre Rodfrugters ordentlige Dyrkning og Opfodring.
- c) Naar Kartoflerne ere alt for fiint hakkede, om trent som Urter, røbe de en høist ubehagelig Lugt, hartad som trannet Sæbe, denne er ikke tillokkende for Creaturene, desaaarsag hakker jeg dem ikke gjerne saaledes.

- d) Naar de ituskaarne Kartosler ligge længe ubatte for Luften, antage de en sortagtig Farve hvor de ere overskaarne, og ædes da heller ikke saa gierne som friske, derfor maa saadanne 12 Timer gamle Skiver tages fra de fræske Dyr, indtil de faae ret Smag paa dem.
- e) Det gaar ved Kartoffel = Fodringen, som ved mere, Herrens Dje seer bedst. Den, som derfor ikke, enten Selv eller ved en høist paalidelig Karl, vil have Opsigt med Indførelsen af denne Fodermaade, for ham vil den neppe lykkes.

Sindinggaard d. 9de Decbr. 1821.

S. A. Fjellstrup.